

משנת סת"ם

מבית לוי

מהלכות מזוזה והגהת סת"ם

מפסקי מרן הגאון שליט"א*

מבית לוי

קביעת מזוזה

מבית לוי

- א. הקובע מזוזה מברך אקב"ו לקבוע מזוזה, בין קובע לעצמו ובין הקובע לאחרים.
- ב. כשיש ספק אם המקום חייב במזוזה יקבענה ללא ברכה, או שיקבענה לאחר קביעת מזוזה בברכה במקום החייב בודאי.

ג. הקובע ב' או ג' מזוזות מברך ברכה אחת לכולם. ומברך בלשון יחיד לקבוע מזוזה ואינו מברך לקבוע מזוזות.

ד. מצוה בו יותר מבשלוחו ע"כ יקבע בעצמו ולא ע"י שליח. ומ"מ נהגו רבים לכבד אדם גדול, שע"ז יש כבוד למצוה כמו שמבואר בגמ' סוטה י"ג: כבודו בגדולים

א. שו"ע סי' רפ"ט ס"א. וברמב"ם פי"א מהל' ברכות הל' י"ג כתב דהקובע לאחרים מברך על קביעת מזוזה, ופשטות לשון השו"ע דלא שנא, וכן מורה מרן שליט"א, (ואם בירך על קביעת מזוזה או על מצות מזוזה יצא, ועיין בשה"ל ח"ב סי' קנ"ח לגבי הקובע בשליחות). וז"ב דהשליח מברך כמש"כ המ"א בסי' תל"ב ס"ק י' ולענין בדיקת חמץ.

ב. קצש"ע סי' י"א סעיף י"א.

ג. שו"ע שם בהגהת הרמ"א.

ד. אע"פ שלענין טבילת כלים כתב הטוש"ע יור"ד ק"כ סעי' ג' הטובל כלים הרבה מברך על טבילת כלים מ"מ האחרונים חילקו בזה, שה"ל ח"ב סי' ק"ס. ועי' א"ר ופמ"ג או"ח סי' רס"ג א"א ס"ק י"א ומהרש"ג חיוור"ד סי' מ"ט.

ה. שו"ע או"ח סי' ר"נ לענין הכנה לשבת ושם במשנה ברורה ס"ק ג' דה"ה לכל המצוות מצוה בו יותר מבשלוחו.

ו. הש"ך בחו"מ סי' שפ"ב ס"ק ד' כתב וז"ל: וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחרים למול את בניהם אף שהם בעצמם יכולים למול ולדעתי הם מבטלים מצות עשה ומצוה גדולה של מילה ויש לבי"ד לבטל את הדבר הזה עכ"ל אמנם יש לחלק בין מילה שהיא מצוה על האב למול לבין מצוות מזוזה ובתב"ש סי' כ"ח ס"ק י"ד כתב וז"ל: והיכא דקעביד שליח לא בדרך שמכבד לאחר לזכות במצוה רק נראה כאילו אינו רוצה לטרוח בעצמו להכי אין המצוה כ"כ כמו אילו טרח בעצמו אבל בדרך כבוד שמכבד למי שמהדר אחר המצוה לקיימה על כיו"ב אמרינן ביומא ל"ט ע"מ א' דדמי למי שמודד אפרסמון שאומרים לו בא ונתבסם אני ואתה שהוא גרם המצוה ואחר עושהו ומתבסמים שניהם עיי"ש שמוכח מהגמ' מנחות ל"ג ע"מ א' ריש גלותא בנה ביתא אמר ליה לרב נחמן קבעו לי מזוזתא.

(*) נערך ע"י הרב הלל ורטהיימר - מגיה מוסמן

יותר מבקטנים.^ז

ה. יש מדקדקים שלא להניח מזוזה בתוך נרתיק של ברזל, אבל בשאר מתכות א"צ לדקדק בזה.^ט

ו. אין לקחת למזוזה נרתיקים שכתוב עליהם השם ש-ק-י, אף אם האותיות כתובות מלמעלה למטה.^י

ז. אם המזוזה גדולה מהנרתיק אסור לחתוך מהגליון כדי להתאימה.^{יא}

כתיבת סת"ם

ח. מזוזה נכתבת בכ"ב שורות ואין לשנות המנהג.^{יב}

ט. אין לקנות מזוזה המשוכה בסיד, יג או כשכתובה בכתב דק.^{יד}

אוצר החכמה

אוצר החכמה

ז. ברכי יוסף לענין מה שנוהגים לכבד אנשים לכתוב אותיות אחרונות בס"ת.

ח. דע"ק סי' רפ"ט סק"א בשם הבעש"ט הק', משום דבמזוזה כתוב למען ירבו ימיכם וברזל מקצר הימים ואינו בדין שיוגף המקצר על המאריך.

ט. עיין בשה"ל ח"א סימן ר"ה (בהערות לסי' ק"פ) דמ"א כ' דהטעם דשלחן דומה למזבח וע"כ מכסים בשעת ברכה מ"ז הסכינים הוא רק בסכין של ברזל, וזה כרמב"ן בסו"פ יתרו דרך ברזל פוסל למזבח אבל כסף ונחושת שרי, אבל מתוס' חולין י"ח א' ד"ה ושמע משמע דהכל פוסל מדהקשו והיאך בנו את המזבח ותירצו באבנים חלקות של נחל ע"ש. ועיין בפמ"ג כאן דר"ל דבשאר מיני מתכות א"א לעשות חלק בלי פגימה עכ"ד. וע"ע בשה"ל ח"ב סי' קל"ו שהזכיר ג"כ לגבי כתיבת סת"ם לחלק בין כתיבה בברזל לבין כסף וזהב עפי"ד הרמב"ן בסו"פ יתרו ע"ש. וכן המנהג לשים בנרתיק של כסף.

י. כן שמעתי ממרן שליט"א והטעם שמפני שיש בו קדושה וצריך כיסוי, ועיין בבאוה"ל סי' ש"מ ס"ד שמסתפק לענין שבת אם בכה"ג מיקרי כתיבה, ועי' במשנת הסופר סי' י"ח סעי' י"א בה"ס ד"ה וגונוז.

יא. שו"ע סי' ר"צ, ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ק"ב.

יב. שה"ל ח"ד סימן קל"ט דאין לשנות אע"פ שאין דין זה מעכב מ"מ כיון שמנהג זה הוא מימות עולם והוזכר ברי"ף הל' מזוזה ובר"מ פ"ה ה"ה.

יג. קסה"ס סי' ג' סעי' י"ב ושם בהגהות חת"ס, והטעם משום חציצה וגם משום שאחר זמן הוא מתפורר והאותיות נפסקות וגורם למחיקת השם ופסול לסת"ם.

יד. מ"ב סי' ל"ה ס"ק ג' וכתב וז"ל: ובאמת אנו רואים בחוש דבכתיבות הדקות שרגילים איזה סופרים כהיום בעוה"ר מצוי כמה וכמה קלקולים גם בתחילת כתיבתן שלא נכתבו כדין מחמת דקותן וברובם חסר כמה תגין דשעטנ"ז ג"ץ דהוא מדינא דגמ', ויש מהראשונים שמתמירים בזה אפי' בדיעבד ושומר נפשו לא יקנה פרשיות כאלה. אם לא שיבדוק אותם מתחילה היטיב היטיב וידע מי כתב הפרשיות. דפרשיות כאלה מצוי מאוד דכותביהם הם

- י. במקום צורך מותר לתקן בעט ברזל.טו
 יא. סופר שמניח תפילין כתב ב"י, ואינו מניח מכתב האר"י ז"ל יכול לכתוב לאחרים מכתב זה וכן להיפך.טז
 יב. בסופרי זמנינו לא שייך הכלל דרוב מצויים אצל כתיבה מומחים הם ע"כ כל סופר מחוייב להיות לו כתב קבלה שהוא יודע דיני סת"ם.יז

הגהת סת"ם

- יג. מזוזה של יחיד נבדקת בכל ג' שנים ומחצה. ושל רבים פעמים ביובל.יח מזוזה בחדר מדרגות של בניין משותף דינה כמזוזת היחיד.יט יש נוהגים לבדוק תפילין ומזוזות בחודש אלול.כ
 יד. תפילין שהוחזקו בכשרות אינם צריכים בדיקה לעולם.כא [ואם אינו מניחם אלא

הגהת סת"ם

- סופרים שלא יודעים כלל דיני סת"ם.
 טו. עי' בקסה"ס סי' ג' סעי' ו' ובשה"ל כ"ב סי' קל"ו לענין כתיבה בעט של זהב שהתיר באם קשה לו הכתיבה בנוצה ובאם הכתיבה בעט זהב תהיה מהודרת יותר לדינא. ובקנה של אוז ומלמעלה כעין כיסוי קטן של ברזל שמחזיקו ומיישר אותו מותר לכתוב אפי' לכתחילה, שה"ל ח"א סי' ט"ז. ומתירים לתקן תגים בעט ברזל, וצריך שיהא הדיו כשר לסת"ם.
 טז. דהעיקר להלכה שב' הכתבים כשרים, כמ"ש בגדולי הקדש כלל ט"ו אות צ', ועיין שו"ת חת"ס יור"ד סי' רס"ו שקיבל מרבו הגרנ"א זצ"ל עפ"י קבלת האריז"ל לכתוב הצד"י ביוד הפונה, וכן כתבו האחרונים דאם נמצאו בתו"מ שני תמונות צדי ביוד ישרה והפוכה כשר, (עי' מהרש"ם ח"ב סי' ק"כ, וקול סופרים בשם שו"ת השיב משה ושואל ומשיב). ועיין בלשכת הסופר סי' כ"ו סק"א שכתב בשם גדול אחד, דסופר שכותב תפילין דר"ת יש לו בעצמו ג"כ להניח תפילין דר"ת, וכתב ע"ז דמלתא דמסתבר הוא דכל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה, וכ"כ במאסף לכל המחנות סי' ל"ד ס"ק ט"ו בשם הישמח משה, אבל האחרונים חלקו עליו עי' מק"מ סי' ל"ד סק"ד ושו"ת פני מבין ח"א סי' י"ד, וכן מורה מן שליט"א להיתר.
 יז. שה"ל ח"ז סי' קס"ה, קול יעקב סי' ל"ב ס"ק קט"ו, לקוטי שו"ת חת"ס סוף סי' פ"ג, משנה"ס סי' א' ס"ק ד.
 יח. שו"ע סי' רצ"א סעי' א'.
 יט. כ"כ הב"ח שם וכן בשו"ת חתם סופר יור"ד סי' רפ"ג לענין בית שיש בו הרבה דיירים, הובא דבריו בפ"ת סי' רצ"א ס"ק ג', דשל רבים כתב רש"י יומא י"א היינו שערי חצירות ומדינות ועיירות ונבדקת פעמיים ביובל, דכל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם יטריח יהא כל אחד אומר יעשו חבירי.
 כ. מטה אפרים סי' תקפ"א, ובקצש"ע סי' קכ"ח.

לפרקים צריכים בדיקה פעמיים בשבע שנים. כב דהיינו כל ג' שנים ומחצה כג], ומ"מ נכון לבדקם מפני שמתקלקלים מהזיעה, כד ואם נקרע חפוי הבתים או שנשרו במים צריכים בדיקה תיכף. כה

טו. יש מגיהים שבודקים חסירות ויתרות ע"י שמקליטים את עצמם ברשם קול ^{המגיה} (טייפרקורדר) ואח"כ משווים, ועליהם להזהר שלא להקליט שמות הקדש. כו

טז. המגיה יאמר ללקוח את מצב כשרות הסת"ם לפרטיו. כז

יז. בזמן שהמזוזות מופקדות בידי המגיה לצורך בדיקה ותיקון הוא חייב בשמירתן ^{בזמן} דין שומר שכר, כח אלא א"כ התנה בפירוש אחרת. כט

יח. נפלה מזוזה מידו אינו חייב להתענות. ל

יט. נוהגים המדקדקים שאם נמצאת המזוזה פסולה חותכין בה כדי שלא יבואו הרמאים ליטלם ולמכרם וגם גונזים אותם במקום המשתמר מן העכברים, ויזהר לא לחתוך בתוך האותיות רק בין השיטין באופן שכל רואיהם יכירום שהם פסולים. לא

כ. אין לתלות מזוזה על הצוואר בשרשרת כעין קמיע למזל ושמירה. לב

כא. שו"ע סי' ל"ט סעי' י'.

כב. שם.

כג. ספר יוסף אומץ אות תע"ט וספר משכנות יעקב יור"ד סי' י"ז לענין מזוזה וה"ה לתפילין.

כד. משנת ברורה סי' ל"ט ס"ק כ"ו. ובערוך השולחן סוף סי' ל"ט כתב דבזמנינו שכיח קלקול בדיו לכן צריכים בדיקה מזמן לזמן, ונראה שהזמן הוא כבמזוזת היחיד. ושמעתי ממרן שליט"א דאע"ג דמעיקר הדין תפילין לא צריך בדיקה מ"מ נכון וראוי לבדוק מפעם לפעם.

כה. מ"ב שם.

כו. בשה"ל ח"ב סי' קמ"ה הוכיח דאין איסור מחיקה בכה"ג מיהו גדר זילזול בשם הק' ודאי איכא ויש למנוע ממחיקה ולעשות עכ"פ ע"י קטן אם אפשר ומי יתן והיו מבטלים קליטת השמות בכלל. ועי' בשו"ת אגרות משה יור"ד תשובה קע"ג.

כז. אם כשר לכתחילה או רק בדיעבד, שה"ל ח"א סי' ז' מחלק בין אחד שהוא מדקדק במצוות שע"כ מסר לו לבדיקה, ובין אנשים שאינם מדקדקים בכך ומ"מ מידת חסידות להודיע ללוקח.

כח. שו"ע חו"מ סי' ש"ו.

כט. שם סי' ש"ה סעי' ד'.

ל. אורחות חיים (ספינקא) סי' מ' אמנם בשו"ת מהרש"ם מהדו"ת מפקפק בזה, ובשה"ל ח"ה סי' ה' דן בסופר שעובד על התפילין ונפלו דרך עבודתו אע"פ שהיה צריך להזהר בזה לא החמירו להתענות ולכו"ע מהני פדיון והיינו כדי אכילת יום אחד.

לא. אחרונים בשם סי' הזכרונות למהר"ש אבוהב.

לב. בשה"ל ח"ב סי' קמ"ט כתב שגם אם יוסיפו בפנים פסוקים דאז יראו כולם שאין זה מזוזה, שבמזחה קי"ל ביור"ד סי' רפ"ח סט"ו דאסור להוסיף – ובאופן זה יחשב רק כקמיע מ"מ בדורינו הירוד חוששני גם מזה ממכשול ע"כ. [ועמ"ש הגר"י זילברשטיין שליט"א בקובץ ב'].